

Урош Здравковић, сарадник у настави
Правни факултет Универзитета у Нишу

ДАМПИНГ И АНТИДАМПИНШКЕ МЕРЕ

Апстракт: Рад се бави правном анализом дампинга и антидампиншких мера, пре свега њиховим регулисањем у оквиру Светске трговинске организације (СТО). Дампинг је један од метода офанзивног протекционизма у међународној трговини и означава се као пракса формирања извозних цена које су ниже од нормалне вредности производа. Циљ дампинга је постизање јаче конкурентности дампингованог производа на релевантном тржишту, уз реалну могућност стварања монопола у корист извозника који примењује дампинг. Право СТО због тога омогућава својим чланицама да предузму одговарајуће заштитне мере, које подразумевају одступање од обавеза које произилазе из чланства у овој Организацији. Право на примену антидампиншких мера је регулисано је чл. VI Општег споразума о царинама и трговини (GATT) и Споразумом о примени члана VI GATT-а. Чланица СТО може увести обавезу плаћања антидампиншке дажбине, поред редовне царине, у циљу неутралисања предности коју дампингоавни производ има на њеном тржишту. Међутим, чланица је претходно дужна да спроведе поступак испитивања и утврди да ли су испуњени сви материјални услови за примену антидампиншке мере у односу на конкретни производ.

Кључне речи: дампинг, антидампиншке мере, протекционизам, Светска трговинска организација.

Увод

Иако су учињени значајни напори и постигнути задовољавајући резултати у погледу либерализације међународне трговине, не може се рећи да је доба нецаринских заштитних мера прошло. Колико год да постоји потреба за слободнијом трговине без препрека које стварају државе, не може се занемарити и оправдана потреба за државном интервенцијом у циљу заштите суштинских економских интереса. Зато се још увек подржавају тврдње да држава не би требало да препусти међународном тржишту да слободно регулише трговинске односе унутар њених граница, без обзира на све већи «притисак» који у том правцу врши глобализација. Неактивност државе и препуштање њене привреде слободним међународно-тржишним токовима врло брзо би довело до значајног угрожавања унутрашње привреде, управо из разлога што нису све државе спремне на *“fair play”*, па стога, злоупотребљавајући механизме државне власти, посежу за мерама којима се ојачава конкурентност њихове привреде на међународном тржишту, а на штету осталих држава. Уобичајени инструменти заштите, у виду царина, често нису довољни да отклоне штетне последице по домаћу привреду. У овом контексту поставља се питање механизма заштите од „иностране нелојалне конкуренције“, односно права које државе имају у циљу легитимне заштите своје привреде од овакве праксе на међународном тржишту. У том смислу, државе посежу за специјалним, ванредним, којима се штити домаћа привреда од различитих облика штетног увоза.

У овом раду аутор са правног аспекта анализира дампинг као појаву офанзивног протекционизма у међународној трговини и антидампиншке мере као легитимно средство заштите националне привреде. Пружиће се преглед и одговарајућа појашњења о овим феноменима у међународним трговинским односима.

На почетку рада биће говора о дампингу као појави у међународној трговини и оправданости антидампиншких мера. Након тога следи анализа правног регулисања антидампиншких мера у праву Светске трговинске организације. Биће речи и о материјалним и формалним претпоставкама за увођење и примену антидампиншких мера. На крају се говори о самом поступку за увођење и начину примене ових мера, у складу са правом Светске трговинске организације.

1. Дампинг као мера офанзивног протекционизма у међународној трговини

Дампинг (енг. *dumping*) представља једнострану меру у спровођењу националне економске политике која стимулише производњу производа намењеног извозу методом офанзивног протекционизма. Дампинг се дефинише различито у литератури. Заједничко код свих одређена је постојање разлике између цена на различитим тржиштима. Тако Џејкоб Винер (енг. *Jacob Viner*) даје једну од првих дефиниција дампинга као „разлику у ценама која се појављује на више националних тржишта” У међународној трговини, по Винеру, “дампинг се јавља када се сличан производ који се извози продаје по ценама нижим од оних на домаћем тржишту, узимајући у обзир услове и време продаје.”¹

Уопште узев, о дампингу се данас говори у контексту међународне трговине, где се дампинг дефинише као акт једне државе усмерен на извоз производа у другу државу по нижим ценама него на домаћем тржишту, или по нижим ценама од трошкова производње.

Пре развоја међународне трговине, дампинг се односио на пословну праксу у оквиру националног тржишта, као један од видова нелојалне конкуренције. Означавало се као пракса продаје производа или вршења услуга по веома ниским ценама са намером економског уништења конкуренције на тржишту, или онемогућавања учествовања других потенцијалних конкурената у тржишној утакмици. Уколико конкуренција није у стању да се такмичи са веома ниским ценама дампингованог производа, она ће се повући са тржишта, или ће одустати од намере да учествује на тржишту. На тај начин се стварају услови за настанак фактичког монопола у корист оног ко примењује дампиншку праксу. Након постизања циља монопола, произвођач обично подиже цене својих производа и почиње са злоупотребом монополског положаја. У скоро свим земљама постоји регулатива која штити конкуренцију и која забрањује нелојално понашање на тржишту у виду дампинга, монопола, олигопола итд. Као последица тога развила се и посебна област права – право конкуренције.

Развојем међународне трговине, дампинг се све чешће помиње у њеном контексту. Методом офанзивног протекционизма, држава постиже производњу одређеног производа који је намењен извозу, у смислу давања разних фискалних олакшица, ослобађањем од дажбина којима подлежу друге гране привреде, дозвољавањем прекомерне експлоатације

1 J. Viner, *Dumping: A Problem in International Trade*, Chicago, 1923.

радне снаге, снижавањем вредности страног новца, дозвољавањем монополског положаја, као и самим учешћем у производњи, у циљу успостављања свог монопола у трговини одређеним производима, на релевантном страном тржишту. На тај начин се произвођачу омогућава да у друге земље извози по нижим ценама него што своје производе продаје на домаћем тржишту, или по ценама које су ниже од производних трошкова. Тако се на иностраном тржишту успоставља нелојална конкуренција, где су домаћи произвођачи принуђени да сниже цене својих производа и послују са губитком, или да се повуку са тржишта, што води успостављању монопола у погледу продаје одређеног производа у корист извозника дампингованог производа. На крају, монополски положај се злоупотребљава и цене се повећавају, чак и изнад некадашњег тржишног нивоа, док је претходно домаћа производња економски уништена, без реалне могућности за опоравак. Осим домаћих произвођача, штету од дампинга могу да трпе и други извозници који своје производе извозе и продају по тржишним ценама.

Из наведеног разлога државе посежу за применом антидампиншких мера, које представљају инструмент заштите домаће привреде од иностране нелојалне конкуренције. Државе то чине наплатом антидампиншких дажбина, које поред редовних царина, представљају додатну дажбину приликом увоза дампинг производа. Циљ антидампиншке дажбине је да неутралише или умањи разлику у ценама домаћег и увозног производа, и на тај начин спречи штету коју би трпела домаћа привреда.

По међународној класификацији нетарифних мера и метода у оквиру Организације Уједињених нација, антидампиншке мере спадају у метод директног и непосредног ограничавања увоза у циљу заштите производње у појединим индустријским гранама². Ту су антидампиншке мере заједно сврстане уз лиценце и квоте, компензаторне дажбине, увозне депозите, систем минималних увозних цена, итд.

Међутим, само се уопштено може рећи да се дампинг може одредити као пракса извоза производа по ценама нижим које производ има у домаћој земљи. У том случају за одређење дампинга би било довољно упоредити цене по којима се производ продаје на иностраном и домаћем тржишту. Ситуација је у веома малом броју случајева тако једноставна. Често је неопходно предузети низ сложених поступака да би се правилно одредила вредност производа на домаћем тржишту, познатија као нормална вредност производа, као и цена по којој се

² А. Ћирић, "Међународно трговинско право: Општи део", Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш 2010, стр. 187.

производ продаје у земљи у коју је извезен (извозна цена производа), како би те две вредности могле бити правилно упоређене.

Још је мање оправдано установити да постоји дампинг само на основу тога што се производ који је увезен продаје по нижој цени него сличан домаћи производ. Дампинг је појавни облик нелојалне конкуренције, а нижа цена увезеног производа може бити и плод многих других чинилаца који су дозвољени у слободној и фер тржишној утакмици. То може да буде последица јефтиније радне снаге у земљи извозници, већег технолошког развоја, мањих трошкова производње, итд. Начело слободе трговине је једно од основних начела у међународним економским односима, и у складу са правилима Светске трговинске организације, држава не може, осим царина, увести додатне дажбине за увоз производа који су конкурентни домаћим производима. Она то може чинити само ако се са сигурношћу установи нелојално понашање које наноси штету домаћој индустрији. Дакле, да би се установило постојање дампинга, није довољно само да се производ продаје по нижој цени од истог домаћег производа, већ да нижа цена постоји у односу на нормалну вредност производа у земљи извозници.

2. Оправданост антидампиншких мера

Ratio антидампиншких мера огледа се у непостојању механизма међународне трговине који би санкционисали нелојалну конкуренцију, као што је случај у националним законодавствима. Због тога су се механизми спољнотрговинске заштите развили у систему међународног трговинског права, а њихова улога је кориговање „реметилачких ефеката“ који се јављају као последица нелојалне праксе у међународним економским односима.

Економска оправданост ових мера је контраверзна тема око које није постигнута сагласност. Једни сматрају да је постојање заштитних мера ове врсте неопходно, због одсуства правила међународне конкуренције. Као њихово главно оправдање наводи се ефекат преференције од „преда-торског“ формирања цена³. Друго становиште се огледа у непостојању оправданости примене антидампиншких мера, сматрајући их сметњом за остварење општег благостања у друштву. Заступници слободног тржишта и либерализма сматрају дампинг повластицом за потрошаче и критикују примену протекционистичких антидампиншких мера, истичући да оне могу имати само негативне последице, и да штету од

3 M. Trebilcock, J. Quinn, “The Canadian Antidumping Act: A Reaction to Professor Slayton”, 2 *Can.-U.S. LJ*, 1979, p. 104.

њих уместо извозника, трпе потрошачи којима се овим мерама ускраћује право да по нижој цени купују одређену робу. Сматра се да је „предаторско“ формирање цена мало вероватно и да антидампиншке мере служе само да наруше поредак који би био успостављен нормалним пословним одлукама извозника⁴. Такође, заговорници ове тезе сматрају да су ове мере подложне злоупотреби од стране одређених сектора у домаћој привреди, и да их они могу искористити за спречавање долашка иностране конкуренције. Наводи се да су антидампиншке мере као „лек“ опасније од „болести“ коју лече⁵. Неки аутори сматрају и да је успостављање монополског положаја путем дампинга готово немогуће и да та могућност постоји само теоретски⁶.

Ова становишта се не могу прихватити, иако је неспорно да се потрошачима дампингом пружа могућност куповине истог производа по јефтинијој цени. Међутим, та бенефиција је само привременог карактера. Треба имати у виду крајњи циљ дампинга, а то је стицање монополског положаја елиминисањем домаће конкуренције.

3. Регулисање антидампиншких мера у праву Светске трговинске организације

Иако дампинг многи сматрају једним видом нелојалне конкуренције, Светска трговинска организација (у даљем тексту: СТО) није заузела свој став о томе. Зато СТО ни једним својим споразумом не забрањује дампинг као активност. Регулатива СТО у тој области је фокусирана на уређивање начина на који владе држава – чланица могу да реагују на појаву дампинга, односно да примене антидампиншке мере ради заштите домаће производње. СТО дозвољава чланицама, односно њиховим владама да примењују мере против дампинга уколико постоји битна повреда за домаћу индустрију. Влада државе – чланице је дужна да докаже да постоји дампинг и висину дампинга, као и да дампинг узрокује повреду домаће производње, или прети да изазове повреду.

4 R. Denton, “(Why) Should Nations Utilize Antidumping Measures”, *II Mich. J. of Int’l L.* 1989, (pp. 224-225); S. Hutton, M. Trebilcock, “Empirical Study of the Application of Canadian Anti-Dumping Laws: A Search for Normative Rationales”, *24:3 J. World T.* 1990, p. 123.

5 T. J. Prusa, “Anti-dumping: A Growing Problem in International Trade”, *The World Economy*, Vol. 28, Issue 5, 2005, pp. 683–700 (p. 683).

6 J.M. Leclerc, “Reforming Anti-Dumping Law: Balancing the Interests of Consumers and Domestic Industries”, *MCGILL LAW JOURNAL / REVUE DE DROIT DE MCGILL*, vol.44, 1999, pp. 111-140 (p.116); S. Hutton, M. Trebilcock, 1990, op.cit, p. 128.

СТО убраја антидампиншке мере у тзв. „системе ванредне заштите“, који омогућавају чланицама да привремено одступе од пакета обавеза које предвиђа право СТО. Та врста заштите се заснива на нормама, као што су правила о заштитним мерама из чл. XIX Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године (*General Agreement on Tariffs and Trade - GATT*), док су антидампиншке мере уређене чланом VI GATT. Према члану VI GATT-а, дампинг се јавља у ситуацијама када је извозна цена производа мања од његове нормалне вредности, односно кад је мања од цене истог производа на домаћем тржишту.

Као што је поменуто, питање антидампиншких мера примарно је регулисано чл. VI GATT-а. Међутим, поред ове одредбе GATT-а, ова материја је детаљније разрађена и Споразумом о примени чл. VI Општег споразума о царинама и трговини из 1994. године (скр. Антидампинг споразум, енгл. *Anti-Dumping Agreement*). Члан VI GATT-а и Антидампинг споразум дозвољавају државама да одступе од својих обавеза које подразумевају забрану наплате било којих других дажбина приликом увоза осим царина⁷ и поштовање начела недискриминације.

Антидампиншке мере представљају додатне дажбине које се, поред царина, наплаћују на увоз одређеног производа из одређене земље, са циљем подизања цене увезеног производа до нивоа његове нормалне вредности, и отклањања повреде коју трпи домаћа индустрија. Другим речима, СТО допушта државама да примене мере које су у супротности са општим правилима и начелима СТО уколико се испуне одређени услови, и уколико држава докаже постојање тих услова.

Антидампинг споразум из 1994. године представља општи оквир кога су чланице СТО дужне да се придржавају приликом законског регулисања и евентуалне примене антидампиншких мера⁸. Антидампинг споразум припада категорији „обухваћених споразума“ (енгл. *covered agreements*). Ови споразуми чине систем права СТО ужег смислу и

7 “Никакве забране или ограничења осим царина, пореза, или осталих дажбина, без обзира да ли се спроводе применом контингента (квота), увозних или извозних дозвола, или осталих мера, неће бити прописане или задржане од стране било које уговорне стране приликом увоза било ког производа са територије било које уговорне стране, или након извоза или продаје за извоз било ког производа намењеног за територију било које друге уговорне стране” (чл. XI. ст.1. GATT-а).

8 Тако је и Република Србија, као држава посвећена чланству у СТО своје законодавство у области антидампиншких мера ускладила са чл. VI GATT-а и Антидампинг споразумом. Примена антидампиншких мера уређена је Законом о спољнотрговинском пословању („Сл. гласник РС“ бр. 36/2009, 36/2011 - др. закон и 88/2011) и Уредбом о ближим условима за примену антидампиншких мера („Сл. гласник РС“ бр. 112/2009).

одликује их обавезујућа примена⁹. Осим општих питања о праву државе да примени антидампиншке мере, Антидампинг споразум уређује низ конкретних питања. Уређује начин на који се утврђује постојање дампинга, односно поступак за одређивање уобичајене вредности производа, извозне цене производа, дампиншке марже, покретања истраге, примене антидампиншких мера, као и читав низ поступака који прате ове основне.

Појава дампинга може да буде услов за различите изузетке од начела и принципа СТО. Један такав случај је и изузетак од начела најповлашћеније нације (енг. *most favored nation*)¹⁰, које је једно од темељних начела СТО. Оправдано је мишљење да, ако једна држава успоставља дампинг стимулишући методом офанзивног протекционизма домаћу производњу производа намењених извозу, нема право да се позива на неспојивост антидампиншких мера са клаузулом највећег повлашћења. Тиме друга страна уговорница, која се штити од таквих мера свог партнера, њега не третира неповољније од било које стране уговорнице са којим примењује систем најповлашћеније нације, под претпоставком да се те мере примењују селективно¹¹. У том случају државе резервишу право примене антидампиншких мера.

4. Претпоставке за примену антидампиншких мера

Једно од основних начела СТО је забрана увођења и примене било којих других заштитних мера осим царина. Ова забрана се односи на различите облике административних и ванредних мера, у које се убрајају и антидампиншке мере¹². Међутим, систем права СТО је креиран тако да омогућава равнотежу између слободе трговине, којој тежи, и легитимног права државе да заштити своје национално тржиште од нелојалних активности осталих чланица. У том смислу СТО допушта чланицама примену одговарајућих мера у циљу постизања конкретне правне заштите

9 Више о изворима права СТО, њиховој подели и карактеристикама видети у: П. Цветковић, „Увод у право Светске трговинске организације“, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, Ниш, 2010, стр. 47-50.

10 Подразумева да се свака страна уговорница обавезује да ће признати другој страни уговорници у одређеној области узајамних односа, права, преимућства, повластице и олакшице које она дала или ће убудуће дати било којој трећој држави.

11 О томе видети: А. Ђирић, *op.cit.* стр. 144-145.

12 Поред антидампиншких мера, у специфичне заштитне мере убрајају се и компензаторне мере (мере заштите од субвенционисаног увоза), мере заштите од прекомерног увоза и мере заштите равнотеже платног биланса.

њених легитимних националних интереса¹³. Другим речима, чланицама је допуштено да одступе од преузетих обавеза под одређеним претпоставкама. На овај начин, право СТО установљава „маргину толеранције“ и уважава стварне потребе држава-чланица, које могу бити политичког, социјално-еколошког, или економског карактера¹⁴. Међутим, уколико је ово „право одступања“ од мултилатерализоване обавезе државе-чланице СТО, искоришћено супротно материјалним и процедуралним условима његове допуштене примене, или злоупотребљено, право СТО пружа конкретну правну заштиту осталим државама чланицама, које су због таквог понашања конкретне државе чланице претрпеле штету¹⁵.

Како примена антидампиншких мера представља одступање од обавеза преузетих чланством у СТО, правни систем ове Организације установљава материјалне претпоставке у погледу услова за примену, као и начин примене антидампиншких мера. У том погледу релевантне су одредбе Антидампинг споразума. С обзиром да овај Споразум допушта чланицама СТО да одступе од својих обавеза и уведу мере које су *per se* у супротности са општим начелима СТО, његове одредбе се морају тумачити рестриктивно¹⁶. Према Споразуму, држава – чланица СТО може применити антидампиншку меру само уколико¹⁷:

- а) се утврди да постоји дампинг код одређеног страног производа;
- б) је дошло до повреде домаће индустрије;
- в) постоји узрочно – последична веза између дампинга и повреде домаће индустрије.

Уопштено говорећи, производ ће се сматрати дампингованим ако је цена по којој се извози у одређену државу мања од цене или вредности сличног производа у земљи извозници, у убичајеном току трговине.

За утврђивање постојања дампинга неопходно је извршити компарацију неколико фактора. Пре свега, потребно је установити вредност сличног производа у земљи из које се производ извози на тржиште друге земље. Таква установљена вредност, која се назива нормална вредност производа, упоређује се са ценом по којој се извезени производ продаје на тржишту земље где је увезен. Уколико је нормална вредност

13 А Ћирић, *op.cit.*, стр. 296-297.

14 *Ibidem.*

15 *Ibidem.*

16 К. Adamantopoulos, D. D. Notaris, “The Future of the WTO and the Reform of the Anti-Dumping Agreement: A Legal Perspective”, *Fordham International Law Journal*, Vol. 24, Issue 1, 2000, pp. 30-61 (p. 33).

17 Чл. 2. Антидампинг споразума

производа нижа од цене сличног производа извезеног на тржиште друге земље претпоставља се да постоји дампинг.

За вредносно одређивање дампинга установљава се дампиншка маржа, која представља разлику у цени по којој се извезени производ продаје на тржишту друге земље, од нормалне вредности сличног производа на домаћем тржишту. Уколико није могуће утврдити нормалну вредност производа, сматраће се да постоји дампинг када је извозна цена нижа од трошкова производње, увећаних за административне и опште трошкове.

Приликом решавања спорова пред СТО, постављало се питање домаћаја квалификације „дампингованог извоза“, односно, да ли се под тај појам може подвести само извоз на подлози трансакција у којима се производ продаје по ценама које су мање од нормалне вредности. Орган за решавање спорова је у том смислу прихватио ширу концепцију. У спору *ЕС — Bed Linen*¹⁸, Панел је заузео став да се дампингованим производом сматра производ одређеног произвођача или извозника, без обзира на конкретне трансакције које су биле предмет испитивања. Уколико се на бази конкретних трансакција установи да је одређени производ од одређеног произвођача или извозника дампингован, такав закључак се има применити на целокупан увоз који потиче од тог произвођача или извозника у односу на конкретни производ. Другим речима, установљава се постојање везе између дампинга и одређеног произвођача или извозника, а не између дампинга и одређених пословних трансакција. То даје основ властима земље увознице да целокупни увоз одређеног производа од одређеног произвођача или извозника сматрају „дампингованим“ у складу са чл. 3.1, 3.4. и 3.5. Антидампинг споразума.

Међутим, само постојање дампинга није једина претпоставка за увођење антидампиншких мера. Неопходно је установити да ли дампинг директно наноси штету, или прети да нанесе штету домаћој индустрији. У складу са Антидампинг споразумом, повредом домаће индустрије ће се сматрати битна штета причињена домаћој производњи, постојање опасности за настанак битне штете, или знатно отежавање за успостављање такве производње.¹⁹

У току испитивања неопходно је утврдити и постојање узрочно — последичне везе између дампинга и повреде домаће²⁰. За примену антидампиншке мере није довољно утврдити постојање дампинга, него је

18 WT/DS141/R, 30 October 2000, Panel Report, *EC — Bed Linen*, para. 6.136.

19 Чл. 3. Антидампинг споразума.

20 Чл. 3.5. Антидампинг споразума.

потребно са сигурношћу установити да баш утврђени дампинг узрокује штету домаћој индустрији. Овај услов је важан због тога што домаћа индустрија може трпети штету и услед постојања неких других чиниоца, а не дампинга. Орган за решавање спорова у оквиру СТО је више пута поновио неопходност испитивања свих „познатих фактора“ који истовремено са дампингом доводе до повреде домаће индустрије. Тако је Апелационо тело у спору *US — Hot-Rolled Steel*²¹ изричито утврдило да се негативни утицај осталих познатих фактора на домаћу индустрију не смеју приписати дампингованом увозу.

5. Поступак увођења антидампиншких мера

Према Антидампинг споразуму, поступак увођења антидампиншких мера обухвата три главне фазе: иницијативу за покретање испитивања; испитивање и; одлуку о примени одговарајуће антидампиншке мере. Испитивање представља скуп радњи које се спроводе да би се утврдиле важне чињенице, а нарочито:

- а) да ли постоји дампинг у односу на одређене производе;
- б) да ли је настала штета за домаћу производњу;
- в) да ли постоји узрочно-последична веза између дампинга и штете нанете домаћој производњи;
- г) колика је дампиншка маржа;
- д) коју врсту антидампиншке мере треба применити.

Испитивање треба да установи да ли су испуњени материјални услови за примену антидампиншких мера предвиђени Антидампинг споразумом. Управо због тога, истрага представља врло сложену, и најважнију фазу приликом поступка увођења антидампиншких мера.

Антидампинг споразум садржи одредбе које на детаљан начин уређују поступак увођења антидампиншких мера, као и саму примену мера након њеног увођења.

Поступак испитивања спроводи надлежно министарство (или други надлежни орган) државе на основу писменог захтева домаће индустрије или лица која су они овластили за подношење таквог захтева, а изузетно може да донесе одлуку да покрене поступак испитивања *ex officio*, на основу довољно доказа о постојању дампинга, штете и њихове међусобне узрочне везе.

Домаћа индустрија односи се на све домаће произвођаче сличних производа или на оне чија укупна производња представља претежни

21 WT/DS184/AB/R, 24 July 2001, Appellate Body Report, *US — Hot-Rolled Steel*, para. 222.

део укупне домаће производње тих производа, осим оних произвођача који су повезани са увозницима или извозницима субвенционисаних производа или произвођача који су истовремено и увозници таквих производа.²²

6. Примена антидампиншких мера

Након спровођења испитивања, када су проверене све релевантне информације и прикупљени докази о постојању дампинга, одлучује се која је антидампиншка мера најпогоднија за престанак штетног дејства дампинга, и опоравка домаће индустрије. Одлуку о коначној антидампиншкој мери доноси надлежни државни орган земље увознице (влада). Она се уводи на недискриминаторној основи, за сваки случај појединачно, без обзира одакле се врши дампиншки увоз датих производа. Коначна антидампиншка мера се не уводи на производе извозника који су преузели обавезу повећања цене.

Основни циљ антидампиншких мера је уклањање дејства које увоз дампинг производа има на домаћу индустрију, као и опоравак домаће индустрије од таквог штетног дејства, наплатом антидампиншке дажбине.

Антидампинг споразум предвиђа три вида антидампиншких мера које могу да се примене након, или током завршетка фазе испитивања:

- а) привремене мере у току испитивања;
- б) добровољно предузимање мера од стране извозника (обично у виду повећања цена производа);
- в) коначне мере.

Коначне антидампиншке дажбине се одређују у висини која је потребна да се отклони штета или опасност од штете која може бити проузрокована дампингом и не може бити виша од антидампиншке марже, која представља разлику између нормалне вредности производа и цене по којој се производ извози. Уколико установљена дампиншка маржа варира током извесног временског периода, прибегава се установљавању просечне антидампиншке марже.

Наплату привремених, односно коначних антидампиншких дажбина врше царински органи, у износу, односно по стопи утврђеној одлуком о увођењу мере, истовремено са осталим увозним дажбинама, у складу са царинским прописима.

Антидампинг споразум предвиђа максимално трајање примене антидампиншких мера на пет година од датума увођења, с тим

²² Чл. 4.1.(i) Антидампинг споразума.

што оставља могућност да се са применом мера прекине и раније, ако је отклоњена повреда домаће привреде и ако нема изгледа да ће се дампинг поновити. Споразум такође предвиђа и могућност да се примена мера продужи и после истека периода од пет година, уколико се преиспитивањем утврди да није дошло до отклањања повреде домаће привреде.²³

Закључак

У ери глобализације и либерализације међународне трговине не гледа се благонаклоно на ванредне мере трговинске заштите. Међутим, мора се прихватити нужност задржавања права за државе, да уколико дође до повреде домаће привреде услед нелојалног понашања друге државе, примени одговарајуће заштитне мере. Ова нужност је прихваћена и у оквиру Светске трговинске организације (СТО), иако је њен основни циљ либерализација трговине.

Имајући у виду природу дампинга и његово штетно дејство, може се слободно закључити да ће антидампиншке мере, као најчесталији вид нецаринске заштите, још дуго опстати и постојати. О њиховом укидању ће можда моћи да се разговара оног тренутка када интеграција држава на глобалном нивоу поприми такав степен да ће универзалне и регионалне организације моћи да контролишу унутрашњу делатност држава у погледу економске и спољнотрговинске политике, односно када се успостави неки облик наднационалног права конкуренције.

За сада су на универзалном плану антидампиншке мере регулисане правом СТО, конкретније чл. VI Општег споразума о царинама и трговини (*GATT*) и Споразумом о примени чл. VI *GATT-a* (Антидампинг споразум). Један од циљева регулисања ове активности на универзалном плану је спречавање могућности злоупотреба примене антидампиншких мера, што није редак случај. Антидампинг споразум утврђује материјалне претпоставке за примену антидампиншких мера и нормира дисциплину у њиховом увођењу и примени. Уколико чланица СТО одлучи да посегне за применом антидампиншких мера, не може то да чини по нахођењу, мимо успостављених правила.

23 Чл. 11. Антидампинг споразума

Uroš Zdravković, LL.B.
Junior teaching associate,
Faculty of Law, University of Niš

Dumping and Anti-dumping Measures

Summary

In this paper, the author provides a legal analysis on dumping and anti-dumping measures, with specific reference to the regulation of this issue within the normative framework of the World Trade Organization (WTO). Dumping is one of the methods of offensive protectionism in international trade and it is designated as a practice of creating export prices which are lower in the export market than the normal product value in the domestic market. Dumping is aimed at promoting the competitiveness of the dumped product in the respective market, which implies a realistic possibility of creating a monopoly in the interest of the exporter employing the dumping measures. For this reason, the WTO enables its member states to institute relevant protection measures, which depart from the obligations stemming from the WTO membership. The right to use anti-dumping measures is regulated in Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) and the Agreement on the application of Article VI of GATT. In addition to imposing the obligation on the exporter to pay regular custom tariffs, a WTO member state may impose an obligation on the exporter to pay additional anti-dumping tariffs in order to neutralize the advantages that the dumped product has in its internal market. However, the member state is obliged to conduct a prior/preliminary inquiry/examination proceeding in order to establish whether all the substantive requirements have been met for the application of anti-dumping measures pertaining to a specific product.

Key words: *dumping, anti-dumping measures, protectionism, World Trade Organization (WTO)*